

مقایسه اثر روش تدریس فارسی معلمان برافزایش میزان سوادآموزی و درک مطالب درسی دانش آموزان پایه سوم ابتدایی

محمد جواد سرابندی

کارشناس ارشد تاریخ فلسفه آموزش و پرورش، تعلیم و تربیت اسلامی

چکیده

افزایش روزافزون در استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در عصر حاضر سبب تغییر در آموزش و شیوه‌های آن شده و ضرورت پژوهش در حوزه آموزش الکترونیکی را دوچندان کرده است. همراه با رشد سریع تکنولوژی و آموزش مبتنی بر اینترنت، روشهای تدریس ترکیبی گسترش یافته و کلاسهای سنتی به سوی محیطهای تدریس مجازی سوق داده شده است. هدف تحقیق بررسی مقایسه روش تدریس حضوری و روش تدریس مجازی در فراگیری روش حل درس فارسی است. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات کمی است و از روش نیمه‌آزمایشی از نوع طرح‌های سری‌های زمانی چندگروهی، با دو گروه ۲۶ نفره و پیش‌آزمون و پس‌آزمون استفاده شده است. علت استفاده از روش نیمه‌آزمایشی این است که گروه‌های تحقیقاتی از دو گروه بیشتر بوده و مشاهده و اندازه‌گیری آنها از ابتدای تحقیق تا پایان پژوهش با مشارکت همین گروه‌ها انجام شده است. در این پژوهش جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان پسر پایه سوم ابتدایی مدارس ناحیه یک سطح شهرستان زاهدان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بوده است. برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. بدین صورت که نخست از بین مدارس ابتدایی پسرانه دوره اول شهرستان زاهدان با قرعه‌کشی، مدرسه دولتی و غیردولتی شاهد، پسرانه انمه اطهار و سما، لار انتخاب شد. نتایج آزمون T اختلاف میانگین بین سؤالات پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه آزمایش را نشان می‌دهد. نتایج بیانگر این است که دو کلاس تدریس حضوری و مجازی از نظر کیفیت و درک مطالب درسی تفاوت معناداری دارند، به این ترتیب که میانگین کلاس روش حضوری به صورت معناداری بالاتر از کلاس مجازی است. در ضمن مفروضه همگنی واریانس کلاس‌ها برقرار نبود، به همین خاطر نیز خروجی مربوط به وضعیت ناهمگنی واریانس‌ها گزارش شده است. در نهایت استفاده از سیستم‌های حضوری به دلیل مجازی بودن فراگیر در امر تدریس قابلیت مدار و با توجه به تعاملی بودن نوع آموزش در آموزش‌های فارسی توصیه می‌شود، اگر چه در بسیاری از مهارت‌های عملی، بهره‌گیری از روش سنتی در کنار آموزش‌های نوین، با توجه به نوپا بودن آموزش‌های مجازی، می‌تواند زمینه تعمیق مهارت‌های فرا گرفته شده را فراهم آورد.

کلیدواژه‌ها: تدریس، حضوری، فضای مجازی، درک مطالب، درس، فارسی

۱. مقدمه

امروزه با عنایت به شتاب تغییرات و رقابت فزاینده، سازمان‌ها بیش از هر زمان دیگر برای کسب نتایج و حفظ خود کوشش می‌کنند و نظر به اینکه سرمایه‌های انسانی به عنوان یک رکن کلیدی برای عملکرد یک شرکت یا سازمان به شمار می‌آیند، سرمایه‌گذاری بر روی سرمایه‌های انسانی، بهره‌وری آنان را افزایش خواهد داد (دوماسو هانچین، ۲۰۱۰). از جمله مهم‌ترین زمینه‌های سرمایه‌گذاری بر روی نیروی انسانی، آموزش است (ابطحی و جعفری نیا، ۱۳۸۸). آموزش نیروی انسانی نقش اساسی در توسعه ملی و سازندگی صنعتی ایفا می‌کند. به همین دلیل، آموزش در زمینه‌های گوناگون به منظور ارتقای سطح دانش، مهارت کاری و رفتار کارکنان در هر سازمان در جهت توسعه و تجهیز نیروی انسانی و در نهایت، کارایی بیشتر سازمان از اهمیت بالایی برخوردار است (خصالی، ۱۳۸۵). اجرای آموزش و بهسازی نیروی انسانی سبب می‌شود افراد بتوانند متناسب با تغییرات سازمانی و محیط، به طور مؤثر حضوری‌ت‌هایشان را ادامه داده، بر کارایی خود بیفزایند (درانی و طباحی، ۱۳۸۱). کشور ما نیز برای حفظ و رسیدن به خودکفایی و ناوابستگی به تنها درآمد ارزی و نیز تکیه بر صادرات غیر نفتی؛ از جمله محصولات کشاورزی و مصنوعات صنعتی، باید به نیروی انسانی و بهسازی آن بهای بیشتری بدهد (بنداری، ۱۳۷۵)؛ اما امروزه در نتیجه افزایش درجه پیچیدگی‌ها و توسعه روزافزون تخصص‌ها در قرن اخیر و همچنین، با توجه به اینکه آموزش‌های حضوری به سبب هزینه‌بر، زمان‌بر و تجویزی بودن، کم‌کردن خلاقیت و تمرکز غلط بر آموزش به جای نتایج کسب و کار و تولید برنامه‌های پیش‌پا افتاده، مورد انتقاد قرار گرفته است (فردانش و کرمی، ۱۳۸۶) این نوع آموزش‌ها برای رفع نیازهای کارکنان و اداره امور پیچیده در سازمان‌ها کافی نیست. در این راستا، سازمان‌ها به تدریج به بهره‌گیری از شیوه‌ها و نظام روش تدریس و آموزش الکترونیکی اقدام کردند تا بتوانند همگام با توسعه فناوری، کارکنان و کارمندان خود را از نظر دانش و مهارت مورد نیاز کارشان بروز و حضوری نگه دارند (البدوی و علی‌جانی، ۱۳۸۷)؛ به طوری که امروزه روش تدریس الکترونیکی با داشتن ویژگی‌هایی، همچون: افزایش کیفیت روش تدریس، سهولت دسترسی به حجم بالایی از اطلاعات و کاهش هزینه‌های آموزشی در حال جایگزین شدن با شیوه‌های آموزش حضوری است. در یک بررسی انجام شده در سال ۲۰۰۳ توسط انجمن آموزش و توسعه آمریکا، ۹۵ درصد از مسئولان استفاده از بعضی از شکل‌های روش تدریس الکترونیکی را در شرکت‌هایشان گزارش دادند (الیس، ۲۰۰۳). همچنین، طبق گزارش این انجمن در سال ۲۰۰۳ درصد ارائه آموزش‌های شرکتی و سازمانی با استفاده از تکنولوژی، افزایش یافته و تصور می‌شود که در آینده نزدیک به رشد خود ادامه دهد (ساگرو، ۲۰۰۳). آموزش، به حضوری‌ت‌هایی گفته می‌شود که با هدف آسان نمودن روش تدریس از سوی آموزگار یا معلم طرح ریزی می‌شود و بین آموزگار و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می‌یابد. در دهه‌ی گذشته فناوری به سرعت رشد کرده‌اند و استفاده از این فناوری‌ها با سرعت فزاینده‌ای وارد حیطه‌ی آموزش عالی شده است. از دانشجویان و اساتید پرستاری انتظار می‌رود از این فناوری‌ها جهت تسهیل در آموزش استفاده کنند. امروزه آموزش الکترونیک به عنوان هرگونه استفاده از تکنولوژی الکترونیک برای ارائه‌ی محتوای آموزشی تعریف می‌شود. آموزش الکترونیک با استفاده از فناوری‌های گوناگون ارتباطی مانند اینترنت، اینترنت و یا تلفن‌های همراه اطلاعات را در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد. این روش می‌تواند دسترسی به اطلاعات لازم و مرتبط با درس را تسهیل کند و از آن مهم‌تر محیط آموزشی تعاملی ایجاد کند. آموزش الکترونیک موجب می‌شود روش تدریس به صورت تطابقی و تعاملی اتفاق بیافتد و همچنین موجب کاهش هزینه‌های آموزش می‌شود به علاوه امکان دسترسی به آموزش در هر ساعت از شبانه روز را فراهم می‌آورد. در کنار این مزایا روش آموزش الکترونیک معایبی نیز دارد که از آن جمله می‌توان به کاهش تعاملات انسانی و عاطفی، عدم وجود ارتباطات چهره به چهره و همچنین عدم توانایی در جانشینی معلم در کلاس درس اشاره نمود. به علاوه در این روش موفقیت آموزنده وابسته به توانایی وی در استفاده از رایانه می‌باشد و نداشتن درک درست از فضای مجازی می‌تواند مانعی در سر راه استفاده از آموزش الکترونیک باشد. از طرفی دیگر روش آموزش حضوری که مدت‌هاست مورد استفاده قرار می‌گیرد مزایای شناخته شده‌ای دارد. از جمله کمک مری برای فراگیری محتوی و تشویق روش تدریس، برقراری ارتباط بین تجارب گذشته و حال فراگیران، سرعت بخشیدن تسهیل‌گر در فرآیند کسب معلومات و دریافت بازخورد از طریق دیگران، مانند روش آموزش

الکترونیک روش آموزش حضوری معایبی نیز دارد. برای مثال این روش فرصت فکر کردن را از دانشجو می‌گیرد. مطالعات نشان داده‌اند ۸۰ درصد مطالبی که به روش حضوری آموزش داده شده باشند در مدت زمان ۸ هفته کاملاً فراموش می‌شوند. از سوی دیگر روش حضوری باعث تشویق فراگیر به روش تدریس انحضوری می‌شود. تفاوت‌های فردی و نیازهای فراگیران را مورد توجه قرار نمی‌دهد، به مشکل‌گشایی، تفکر خلاق و سایر مهارت‌های شناختی سطح بالا توجه نمی‌کند و معمولاً ثمر بخش نیست. با وجود مشخص بودن مزایای آموزش الکترونیک استفاده از این متد آموزشی در بسیاری از برنامه‌های آموزش پرستاری مورد غفلت قرار گرفته و بررسی نوعی از آموزش الکترونیک که مؤثر و بهینه باشد نیاز به انجام تحقیقات دارد. روش‌های متفاوتی برای بررسی کیفیت روش آموزشی تدریس شده وجود دارد. یکی از این روش‌ها بررسی نظر فراگیران در مورد استفاده از اصل اول آموزش در طی مدت زمان تدریس است. مطالعات نشان داده‌اند که کاربرد اصل اول آموزش موجب بهبود پیامد روش تدریس در فراگیران می‌شود. منظور از اصل اول آموزش به کارگیری ۵ اصل شامل ۱. توصیف ۲. کاربرد ۳. وظایف ۴. حضوری‌سازی و یکپارچگی است

روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری اطلاعات کمی است و از روش نیمه‌آزمایشی از نوع طرح‌های سری‌های زمانی چندگروهی، با دو گروه ۲۶ نفره و پیش‌آزمون و پس‌آزمون استفاده شده است. علت استفاده از روش نیمه‌آزمایشی این است که گروه‌های تحقیقاتی از دو گروه بیشتر بوده و مشاهده و اندازه‌گیری آنها از ابتدای تحقیق تا پایان پژوهش با مشارکت همین گروه‌ها انجام شده است. در این پژوهش جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان پسر پایه سوم ابتدایی مدارس سطح شهرستان زاهدان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بوده است. برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. بدین صورت که نخست از بین مدارس ابتدایی پسرانه دوره اول شهرستان زاهدان با قرعه‌کشی، مدرسه دولتی و غیردولتی شاهد، پسرانه ائمه اطهار و سما، لار انتخاب شد و سپس از بین چهار کلاس سوم موجود در دو مدرسه، با قرعه‌کشی، دو کلاس دوم یک با ۲۶ نفر دانش‌آموز برای نمونه برگزیده شد و در نهایت محقق، که خود آموزگار کلاس هم بود، با بررسی چک‌لیست عملکرد دانش‌آموزان در کلاس و کارنامه آنها، دانش‌آموزان کلاس را به سه طبقه قوی، متوسط و ضعیف از لحاظ درسی تقسیم کرد و به صورت تصادفی از گروه متوسط ۴ نفر، گروه قوی سه نفر و گروه ضعیف نیز ۳ نفر در هر سه گروه آزمایش به صورت تصادفی جایگزین شدند.

ابزار پژوهش: در این پژوهش از آزمون محقق‌ساخته برای سنجش میزان روش تدریس حضوری و روش تدریس مجازی استفاده شد. آزمون محقق‌ساخته بدین صورت بود که اهداف کلی و مرحله‌ای درس براساس الگوی مریل تدوین شد که در سه نوع عملکرد یعنی یادآوری، کاربرد و کشف و ابداع است. این الگو برای موضوعات شناختی طراحی شده و براساس رویکرد دانش‌آموزمحور است و چگونگی رسیدن به روش تدریس را مشخص می‌کند (احمدیان چاشمی و همکاران، ۱۳۹۱). در اینجا سه نمونه از اهداف تعیین‌شده درس براساس الگوی مریل مطرح می‌شود:

- ۱- دانش‌آموز باید انواع دانه‌های خوراکی را نام ببرد (حیطه یادآوری).
  - ۲- دانش‌آموز باید بتواند یک دانه را پرورش دهد و آن را بکاربرد (حیطه کاربرد).
  - ۳- دانش‌آموز باید هنگام کاشت دانه پی ببرد که برای رشد یک گیاه چه چیزهایی لازم است (کشف و ابداع).
- در جداول زیر مراحل اجرای هریک از روش‌های وب‌کوئست، روش تدریس سیار و روش تدریس مجازی در کلاس درس نشان داده شده است.

جدول ۱- مراحل اجرایی روش وب‌کوئست

جلسه	پیش‌آزمون	رسانه	جلسه قبل از جلسه اول
اول	معرفی و ارائه تکلیف	رایانه و دیتاپروژکتور	ایجاد انگیزه و رغبت برای دانش‌آموز با پخش انیمیشن در کلاس و پرسش و پاسخ درباره مباحث انیمیشن، معرفی وب‌سایت‌ها برای پاسخگویی به سؤالات اساسی

جلسه	پیش‌آزمون	رسانه	جلسه قبل از جلسه اول
			درس: ۱- راه‌های زیاد شدن گیاهان ۲- عوامل پراکنده شدن دانه‌ها ۳- راه‌های کمک کردن انسان‌ها و حیوانات به گیاهان و بالعکس.
دوم	فرایند و منابع	رایانه و اینترنت	بررسی مطالب دانش‌آموزان، رفتن به سایت مدرسه و بررسی دیگر سایت‌ها برای برطرف شدن ابهامات دانش‌آموزان
سوم	به اشتراک‌گذاری محتوا	بحث گروهی	دانش‌آموزان مطالب خود را به صورت کارگاهی برای یکدیگر بیان کردند و با یکدیگر به بحث و گفتگو پرداختند.
سوم	گردآوری مطالب به صورت خلاصه	تهیه پوستر	دانش‌آموزان در گروه‌های جداگانه به تهیه پوستر خلاصه برای پاسخگویی به سؤالات اساسی درس پرداختند.
پنجم	نتیجه‌گیری		انتخاب کامل‌ترین پوستر از نظر محتوایی توسط دانش‌آموزان
	آزمون روش تدریس		جلسه بعد از جلسه پنجم
	آزمون یادداری		۲۱ روز بعد از آزمون روش تدریس

جدول ۲- مراحل اجرایی روش روش تدریس سیار

جلسه	پیش‌آزمون	رسانه	جلسه قبل از جلسه اول
اول	ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان	دانه لوبیا	یک دانه لوبیای جوانه زده به کلاس آورده شد و ترغیب دانش‌آموزان با پرسش و پاسخ برای دانستن بیشتر درباره گیاهان و زندگی آنها.
دوم	ارسال انیمیشن و پاورپوینت به شبکه‌ی اجتماعی تلگرام	بحث گروهی، کتاب غیردرسی	قبل از شروع جلسه دوم، معلم، پاورپوینت و انیمیشن آموزشی مربوط به درس و نحوه کاشت دانه را از طریق شبکه اجتماعی تلگرام برای والدین ارسال می‌کرد و در این جلسه دانش‌آموزان برای پاسخ‌گویی به سؤالات اساسی زیر، برداشت خود از انیمیشن و پاورپوینت را با دیگر هم‌گروهی‌های خود و معلم در میان می‌گذاشتند و با مراجعه به کتابخانه مدرسه ابهامات خود را برطرف کردند: ۱- راه‌های زیاد شدن گیاهان ۲- عوامل پراکنده شدن دانه‌ها ۳- راه‌های کمک کردن انسان‌ها و حیوانات به گیاهان و بالعکس
سوم	به اشتراک‌گذاری محتوا در بین دانش‌آموزان	بحث گروهی	دانش‌آموزان مطالب خود را به صورت کارگاهی بیان کردند و با یکدیگر به بحث و گفتگو پرداختند. همچنین معلم به هر نفر یک دانه معرفی کرد تا درباره روش کاشت آن تحقیق کنند.
سوم	گردآوری مطالب	بحث گروهی	بیان روش کاشتن دانه از زبان دانش‌آموزان با توجه به انیمیشن ارائه شده در شبکه اجتماعی تلگرام و با مشارکت هم، یک دانه را انتخاب می‌کنند تا در جلسه بعدی آن را در باغچه مدرسه بکارند.
پنجم	نتیجه‌گیری	کاشت دانه	کاشتن دانه‌ها در باغچه مدرسه
	آزمون روش تدریس		جلسه بعد از جلسه پنجم

جلسه	پیش‌آزمون	رسانه	جلسه قبل از جلسه اول
	آزمون یادداری		۲۱ روز بعد از آزمون روش تدریس

جدول ۳- مراحل اجرایی روش روش تدریس مجازی

جلسه	پیش‌آزمون	رسانه	جلسه قبل از جلسه اول
اول	ارائه محتوا	پرسش و پاسخ	ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان با مطرح کردن یک پرسش از طرف معلم (یک گل داشتم خشک شده است، حالا به نظرتون چه طوری می‌توانم همان گل را بکارم، اما خشک نشود؟)، ارائه سی‌دی آموزشی به دانش‌آموزان برای دیدن دو فیلم آموزشی در منزل برای پاسخگویی به سؤالات کلیدی درس: ۱- راه‌های زیاد شدن گیاهان ۲- عوامل پراکنده شدن دانه‌ها ۳- راه‌های کمک کردن انسان‌ها و حیوانات به گیاهان و بالعکس
دوم	به اشتراک گذاری محتوا در بین دانش‌آموزان	بحث گروهی	دانش‌آموزان برداشت خود از فیلم‌های آموزشی را به صورت کارگاهی برای یکدیگر بیان کردند و با یکدیگر به بحث و گفتگو پرداختند تا ابهامات و سؤالاتشان برطرف شود.
سوم	شروع آزمایش	کارشارکتی	آوردن دانه لوبیا و نخود به کلاس و خیس کردن آنها در پارچه.
سوم	ادامه‌ی آزمایش	دفترچه یادداشت	دانش‌آموزان تغییرات ایجاد شده روی دانه‌ها را در دفترچه آزمایش ثبت و یادداشت‌های خود با یکدیگر مقایسه می‌کردند.
پنجم	نتیجه‌گیری		معرفی قسمت‌های مختلف گیاهک رشد کرده از زبان دانش‌آموزان باتوجه به فیلم‌هایی که تماشا کرده بودند.
	آزمون روش تدریس		جلسه بعد از جلسه پنجم
	آزمون یادداری		۲۱ روز بعد از آزمون روش تدریس

در این پژوهش به بررسی داده‌های به دست آمده روی دو متغیر وابسته (به نام‌های روش تدریس حضوری و مجازی) پرداخته شده است؛ به همین دلیل از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد.

جدول ۴- میانگین و انحراف استاندارد دو گروه در متغیرهای وابسته در دو نوبت آزمون

متغیر	نوبت آزمون	گروه آموزش حضوری		گروه آموزش مجازی	
		میانگین	SD	میانگین	SD
روش تدریس	پیش‌آزمون	۷/۲۰	۲/۲۲	۶/۷۶	۲/۵۵
	پس‌آزمون	۱۱/۴۷	۲/۶۸	۱۳/۶۸	۳/۵۶

جدول ۵- میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد مطالعه در پیش‌آزمون و پس‌آزمون به تفکیک گروه

متغیر	نوبت آزمون	گروه آموزش حضوری		گروه آموزش مجازی	
		میانگین	SD	میانگین	SD
حضور و عملی	پیش‌آزمون	-	-	-	-
	پس‌آزمون	۲۴/۶۲	۳/۱۷	۲۹/۰۸	۱/۲۵

در این بخش برای مقایسه اثربخشی دو روش تدریس حضوری و مجازی، از تحلیل کوواریانس تک‌متغیری استفاده شد و برای مقایسه تفاوت دو گروه در برنامه درسی کاروفناوری از آزمون t مستقل استفاده گردید. با توجه به این‌که نرمال بودن داده‌ها و همگنی واریانس از پیش‌فرض‌های اصلی تحلیل کوواریانس است، قبل از ارائه نتایج تحلیل، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن استفاده شد.

جدول ۶- آزمون کلموگروف-اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع نمرات روش تدریس

نتیجه	معناداری	آماره Z آزمون K-S	تعداد	متغیر
نرمال	۰/۱۳۴	۱/۱۶۵	۵۲	پیش‌آزمون روش تدریس
نرمال	۰/۸۲۶	۰/۶۲۶	۵۲	پس‌آزمون روش تدریس

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که مفروضه نرمال بودن داده‌ها برقرار است.

همچنین از آزمون لون برای بررسی فرض برابری واریانس خطای متغیر وابسته استفاده شد (جدول ۶).

جدول ۷- نتایج آزمون لون برای بررسی برابری واریانس گروه‌ها

متغیر	نسبت F	درجه آزادی صورت	درجه آزادی مخرج	سطح معناداری
روش تدریس	۲/۳۲	۱	۵۱	۰/۱۳۴

آزمون لون فرض برابری واریانس گروه‌ها را نشان می‌دهد، زیرا نسبت F مشاهده شده معنادار نشده است. بنابراین فرض همگنی واریانس برقرار بود و استفاده از تحلیل کوواریانس بلامانع است.

بر اساس اطلاعات جدول ۷ اثر عامل مداخله، در مورد روش تدریس ($F(۱ و ۵۰) = ۱۰/۱۵ > p/۰۰۱$) از لحاظ آماری معنادار است، به این ترتیب که آموزش به روش مجازی تأثیر معنادارتری ایجاد کرده است.

جدول ۸- نتایج تحلیل کوواریانس مقایسه تأثیر دو روش تدریس حضوری و مجازی در مرحله پس‌آزمون

منبع اثر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	معناداری
پیش‌آزمون گروه	۱۰۶/۶۴	۱	۱۰۶/۶۴	۱۳/۰۲	۰/۰۰۱
خطا	۴۰۹/۴۵	۵۰	۸۳/۰۹	۱۰/۱۵	۰/۰۰۱
			۸/۱۹	-	-

نتایج آزمون T اختلاف میانگین بین سؤالات پیش‌آزمون و پس‌آزمون گروه آزمایش را نشان می‌دهد. نتایج بیانگر این است که دو کلاس حضوری و روش مجازی از نظر حضوری‌یتهای عملی تفاوت معناداری دارند، به این ترتیب که میانگین کلاس روش مجازی به صورت معناداری بالاتر از کلاس حضوری است. در ضمن مفروضه همگنی واریانس کلاس‌ها برقرار نبود، به همین خاطر نیز خروجی مربوط به وضعیت ناهمگنی واریانس‌ها گزارش شده است (جدول ۸).

جدول ۹- نتایج آزمون t برای مقایسه حضوری و عملی بین دو گروه

معناداری	t	درجه آزادی	همگنی واریانس		انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	گروه
			معناداری	F				
۰/۰۰۱	-۶/۷۱	۳۲/۲۴	۰/۰۰۱	۱۸/۳۹	۳/۱۶	۲۴/۶۱	۲۶	حضوری
					۱/۲۴	۲۹/۰۷	۲۶	روش مجازی

بحث و نتیجه گیری

در فرایند روش تدریس دروسی از جمله فارسی آنچه دارای اهمیت می باشد کسب شناخت و روش تدریس معنادار مطالب درسی است. روش تدریس اکثر دانش آموزان نظام آموزشی ما در روش تدریس موضوعات مختلف در مقاطع گوناگون، سطحی و طوطی وار بوده به گونه ای که آن ها قادر به روش تدریس معنادار و درک روابط میان ایده ها نیستند. همواره پژوهش هایی به منظور مشخص کردن دلایل عدم پیشرفت تحصیلی صورت گرفته و نتایج نشان داده اند که یکی از عوامل مؤثر بر روش تدریس و پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان کیفیت تدریس و چگونگی ارائه درس (آموزش) می باشد (Dehghanzadeh, 2014). نتایج آزمون T اختلاف میانگین بین سؤالات پیش آزمون و پس آزمون گروه آزمایش را نشان می دهد. نتایج بیانگر این است که دو کلاس حضوری و روش مجازی از نظر حضوری یتهای عملی تفاوت معناداری دارند، به این ترتیب که میانگین کلاس روش مجازی به صورت معناداری بالاتر از کلاس حضوری است. در ضمن مفروضه همگنی واریانس کلاس ها برقرار نبود، به همین خاطر نیز خروجی مربوط به وضعیت ناهمگنی واریانس ها گزارش شده است. در تایید نتایج تحقیق (جوادی، ۱۳۹۹) افته ها نشان داد روش کلاس معکوس بر خودتنظیمی روش تدریس و مسئولیت پذیری مؤثر بود. بعلاوه روش کلاس معکوس در مقایسه با روش سخنرانی تأثیر بیشتری بر خودتنظیمی روش تدریس و مسئولیت پذیری داشت. با توجه به یافته ها می توان بیان داشت که خودتنظیمی روش تدریس و مسئولیت پذیری خاصیتی هستند که بر اثر تغییر شیوه های آموزشی بویژه روش کلاس معکوس، قابل تغییر بوده و میزان آن در دانشجویان افزایش می یابد. (ماشینیچی و عبداللهی، ۱۴۰۰) تدریس و الگوی تدریس و مباحث مشابه در حیطه مستقیم تمام علمی هستند که به نوعی با آموزش و پرورش در ارتباط هستند. از جمله این علوم می توان به علوم مختلفی از جمله علوم تربیتی و آموزشی روشها و فنون تدریس. روانشناسی عمومی روانشناسی اجتماعی. روانشناسی رشد و ... اشاره کرد. معلمان سربازان خط اول جبهه تربیت قرار گرفته اند و ضرورت دارد که با مدرن ترین سلاح های علمی روز یعنی روشهای مختلف نوین و حضوری تدریس آشنا باشند و بدانند در کدامین موقعیت آموزشی از کدامین روش استفاده نمایند. تدریس کار آسانی نیست. معلم در تدریس با عوامل مختلف و متعددی سروکار دارد که کنترل مجموعه آنها ممکن است محیط را بوجود آورد که روش تدریس مطلوب و مؤثر در آن صورت گیرد. این عوامل مختلف و بطور کلی جامعه ای که معلم و شاگرد در آن زندگی می کنند در کیفیت تدریس معلم تأثیر می گذارد. بدیهی است که معلم نمی تواند همه عوامل مذکور را تحت کنترل خود در آورد. (نعمتی قشلاق، ۱۴۰۱) برای بررسی پایایی به آلفای کرونباخ استناد شد، به صورتی که ضریب آلفای کرونباخ برای متغیرهای خلاقیت، محیط روش تدریس الکترونیکی و مجازی، روش تدریس و عملکرد تحصیلی روش تدریس به ترتیب برابر با ۰،۸۲۲ ، ۰،۸۴۸ ، ۰،۸۵۵ و ۰،۸۳۳ بود، لذا نتایج بررسی پایایی برای همه ابعاد بیشتر از ۰ / ۷ گزارش شد. برای تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. نتایج آزمون فرضیات نشان داد خلاقیت و محیط روش تدریس الکترونیکی و مجازی بر روش تدریس و عملکرد تحصیلی دانش آموزان شهر شاهیندژ تأثیر معنی داری داشته است. در نهایت استفاده از سیستم های مجازی به دلیل حضوری بودن فراگیر در امر تدریس قابلیت مدار و با توجه به تعاملی بودن نوع آموزش در آموزش های فارسی توصیه می شود، اگر چه در بسیاری از مهارت های عملی، بهره گیری از

روش سنتی در کنار آموزش های نوین، با توجه به نوپا بودن آموزش های مجازی، می تواند زمینه تعمیق مهارت های فرا گرفته شده را فراهم آورد.

پیشنهادهای

- استفاده از تلفن های همراه در مدرسه به مثابه ابزار آموزشی و تعیین خط مشی صحیح استفاده از این فناوری در بین دانش آموزان و معلمان؛ با توجه به وجود منابع غیر اخلاقی در برخی از منابع الکترونیکی.
- آموزش استفاده از شبکه های اجتماعی به معلمان و دانش آموزان برای استفاده از آنها در امر آموزش از راه دور و آموزش غیر رسمی خارج از کلاس درس؛
- به کارگیری از شبکه های اجتماعی بومی شده با استفاده از برنامه های آموزشی، در برقراری ارتباط و تعامل فراگیران؛
- برگزاری همایش های منطقه ای و دوره های ضمن خدمت، برگزاری کارگاه های عملی روش های حضوری تدریس و جشنواره های تدریس برای معلمان؛
- طراحی و راه اندازی پورتال مدارس برای ارائه خلاقیت های آموزشی و به کارگیری از فناوری آموزشی؛

منابع

- ابطحی، سید حسین و جعفری نیا، شمس اله. (۱۳۸۸). طراحی الگوی سنجش اثر بخشی سیستم آموزش، فصل نامه پژوهش های مدیریت منابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین، ۱(۴)، ۲۵-۴۶.
- احمدیان چاشمی، سانا؛ رستگارپور، حسن و موسوی، سید یعقوب. (۱۳۹۱). تأثیر الگوی راهبرد آموزشی تکلیف محور مریل بر روش تدریس و یادداری درس فارسی. فصل نامه مهندسی آموزشی، ۱(۱)، ۱-۸.
- البدوی، امیر و علی-جانی، فرزانه. (۱۳۸۷). آیا روش تدریس الکترونیکی بهره وری کارکنان را افزایش می دهد؟، شریف، ۴۳، ۳۱-۳۷.
- بنرداری، داود. (۱۳۷۵). بررسی نقش سیستم ارزیابی عملکرد کارکنان در بهسازی نیروی انسانی، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- جوادی، ناهید، ۱۳۹۹، کلاس معکوس روشی اثربخش بر خودتنظیمی روش تدریس و مسئولیت پذیری دانشجویان، سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و علوم انسانی
- خصالی، طاهره. (۱۳۸۵). چگونگی برنامه ریزی آموزشی کارکنان در سازمان ها، فصل نامه آموزشی و پژوهشی مدیریت فردا، ۴(۱۵ و ۱۶)، ۱۰۳-۱۰۹.
- درانی، کمال؛ طباحی، محمد مهدی. (۱۳۸۱). طراحی مدلی جهت پیش بینی عملکرد آموزشی کارشناسان بخش صنعت، مجله روان شناسی و علوم تربیتی، ۲(۳۲)، ۳۵-۵۵.
- فردانش، هاشم و کرمی، مرتضی. (۱۳۸۶). شناسایی الگوی طراحی برنامه درسی مطلوب برای آموزش های صنعتی. فصل نامه مطالعات برنامه درسی، ۳(۸)، ۱۰۶-۱۳۱.
- ماشینچی، علی اصغر و عبداللهی، مسعود، ۱۴۰۰، بررسی روش های تدریس حضوری و تاثیر آن بر آموزش و روش تدریس در دوره ابتدایی، ششمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در علوم انسانی و آموزش و پرورش، تهران
- نعمتی قشلاق، روح افزا، ۱۴۰۱، بررسی نقش خلاقیت و محیط روش تدریس الکترونیکی و مجازی بر میزان روش تدریس و عملکرد تحصیلی دانش آموزان شهر شاهین دژ، دوازدهمین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره و علوم تربیتی
- Dehghanzadeh, H. (2014). "The impact of Ganiyeh educational design patterns on learning" Unpublished Master's Thesis. Kharazmi university. [In Persian].
- Dumas & Hanchane. S. (2010). How does job-training increase firm performance? The case of morocco. International Journal of manpower. 31(5), 585-602.
- Ellis, R. K. (2003). E-learning trends, available at: <http://www.astd.org/ASTD/Publications/LearnIngCircuIts/2003/nov2003/trends.htm>.

Sugrue, B. (2003). State of the industry: Annual review of u.s. and international trends in workplace learning and performance. Alexandria, VA: American society for training and development.